

ALS EEN HOOPJE LORREN

door

Steeff Maaskant

2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij

Maartje, een oudere vrouw, komt thuis. Wordt vrolijk begroet door haar kanarie. Ze blijft staan om iets te zeggen. In plaats daarvan zakt ze in elkaar en blijft bewegingloos liggen. “Beroerte!”

Bij een natuurramp is ze al haar familie verloren. Niemand zal haar missen.

Dagen van eenzaamheid, vol ellende en pijn volgen. Dikwijls raakt ze in coma waarin vele gebeurtenissen uit haar leven wordt voorgeschoteld. Vele ellendige dagen staan voor de boeg.

Ze geeft haar strijd op en wil dood!

Uiteindelijk is het haar spaargeld die haar het leven redt.

Inhoud

- 1 BEROERTE
- 2 HET BESEF
- 3 KENNISMAKING
- 4 TWIJFEL
- 5 DE BOERIN
- 6 GEEN TIJD
- 7 DE WATERPUT
- 8 IN VERWACHTING
- 9 OORLOG
- 10 HONGERWINTER
- 11 ZWART HANDELAAR
- 12 KERSTMIS
- 13 WATERSNOOD
- 14 ANDERE KANT
- 15 BEKENTENIS

BEROERTE

Stil en bescheiden bewoog de oude eenzame Maartje Smit zich in de supermarkt tussen de mensen door. Zij bleef staan, nam een pakje kanariezaad en een fles vruchtensap.

De oudere vrouw voelde zich niet goed. Duizelig. Haar gang was onzeker en de oren suisdan. Ook was zij vergeetachtig dan gewoonlijk. Waarschijnlijk een lichte griep, dacht Maartje met een onverschilligheid die eveneens ongewoon was voor haar. Na wat rond gekeken te hebben besloot de vrouw naar huis te gaan. Buiten overviel haar een koude wind. Maartje keek omhoog. Donkere en zwaar van sneeuwbuien bezwangerde wolken ijlden laag over de stad. Sneeuw en strenge vorst werd voorspeld. De vrouw rilde en trok haar mantel dichter om zich heen.

Precies vijf minuten had zij nodig om de flat te bereiken waar, op de zesde verdieping, haar woning was gelegen. De lift bracht haar omhoog.

De symptomen waaruit zij concludeerde een lichte griep te hebben hielden aan. Het pak kanariezaad en de fles vruchtensap droeg zij in de hand. Ze was vergeten een tas mee te nemen. Na het openen van de voordeur stapte zij binnen. De deur liet ze achteloos terugvallen. In de zitkamer gekomen bleef zij staan. Vanuit de vogelkooi klonk haar een vrolijk “Pieet” tegemoet. De oude vrouw wilde antwoorden. In plaats daarvan stortte zij tegen de grond en bleef buiten bewustzijn liggen. De ademhaling ging reutelend en moeilijk. Het gezicht werd blauwrood. De ogen, waarvan de pupillen verwijd waren, stonden star. Het pak kanariezaad lag opengebarsten. De fles vruchtensap was heel gebleven en lag een weinig van haar weggerold.

Bij de onverwachte val fladderde de vogel verschrikt door de kooi om even later, met het kopje schuin en de blik op het vrouwtje gericht, een vragend “Piiieet?” te laten horen.

Een licht gereutel was het antwoord. Omdat er op zijn vragen geen reactie kwam verloor het beest zijn belangstelling en hipte naar het zaadbakje, niet beseffend dat met de beroerte die het vrouwtje heeft getroffen ook zijn lot bezegeld zou kunnen zijn. Buiten het lichte gereutel van de vrouw, het tikken van de klok en het gescharrel van de “Piet”, was het doodstil. Zoals gewoonlijk waren de burens niet thuis. ’s Morgens vroeg hoorde ze haastige voetstappen die zich naar de lift

repten en in de avond langzamer en vermoeider terug keerden. Daar tussendoor was Maartje de enige die bewees dat overdag deze verdieping niet helemaal uitgestorven was.

De oude vrouw lag gevelde. Het gewoonlijk strenge tikken van de klok leek milder, verontrustender, alsof deze begreep dat, indien de gevallen vrouw niet zou opstaan en de zware gewichten ophalen, deze zakken tot de onderste stand en de laatste tik doen smoren.

Daar lag zij. Een enkele keer nieuwsgierig bekeken door de kanarie, die blijkbaar het instinct miste om de catastrofale omvang van het geheel aan te voelen.

Mens, dier en tijd. Gedrieën op weg naar vergetelheid.

De mens bewusteloos. De vogel vrolijk hippend van voeder- naar drinkbak. Nu en dan nieuwsgierig een blik op het vrouwtje werpend. De klok in zichzelf gekeerd, alsof de jaren, die hij sinds de overgrootvader van Maartje bij de familie heeft uitgetikt, aan hem voorbij gingen.

Een bijzondere dag hieronder was de geboortedag van de vrouw. Nadat door de baker de pasgeboren Maartje uit de liefdevolle armen van haar moeder was gehaald werd ze voorzichtig in de wieg gelegd waar ze hulpeloos, maar tevreden, knorrende geluidjes begon te maken.

Vele decennia na die geboortedag verkeerde ditzelfde mensenkind, bewusteloos, eenzaam liggend op de vloer van haar kamer, in dezelfde staat van hulpeloosheid als bij de geboorte, alleen de tevreden knorrende geluidjes ontbraken.

De dagelijkse voorbij gaande voetstappen zouden zeker niet voor haar deur stoppen.

In tegenstelling tot haar geboorte was er maar één die belangstelling toonde. "De dood!" Deze zweefde rond als een haai om zijn prooi.

Terugtrekkend, als het weinige geluid dat Maartje voortbracht iets sterker werd. Het meubilair leek zelfs zijn aanwezigheid te voelen en stelde zich zo neutraal mogelijk op. De kanarie scharrelde rond in het kooitje. Soms, met het kopje schuin naar beneden, verbaast kijkend naar het vrouwtje, niet begrijpend dat ze bleef liggen en niet met hem praatte.

Maartje was zich nergens van bewust. Had evenmin last van de eenzaamheid als toentertijd bij de drukte op haar geboortedag

De geboortedag.

Een enkele dag voor Maartjes geboorte hadden haar ouders, Bert en Greet, een bed in de woonkamer gezet. De eerste weeën kondigden zich aan op een vroege Zondagmorgen. De aanstaande vader liep zenuwachtig heen en weer. Greet bleef er laconieker onder.

"Ga toch zitten," zei ze. "Het lijkt wel of jij de baby moet krijgen."

Enigszins bevangen door de situatie durfde hij niet tegen te spreken en ging op het puntje van een stoel zitten, om even later weer op te wippen. Het was een bevrijding voor hem toen zijn vrouw zei: "Ik denk dat je de baker en de dokter wel kunt waarschuwen."

Bert pakte de fiets. Beide benen maalden opgewonden de opgekropte emotie er uit. Hij snapte niet dat de dokter, die zelf open deed, er zo rustig onder bleef. Bert wachtte tot de arts eveneens zijn tweewieler had gepakt. Samen reden ze terug.

Hard kneep Greet in Berts handen om geen kreet te laten ontsnappen. Met op elkaar geklemde lippen perste zij.

De dokter knikte haar bemoedigend toe. "Nog even volhouden."

Inspanning en pijn tekenden haar gezicht om even later geheel te ontspannen en over te gaan in blijde ontroerde verbazing als plotseling babygehuil aankondigt dat zij moeder is geworden.

Juist op dat moment liet de klok, als jubelend, tien heldere slagen horen. Bert, die over het hoofdeinde van het bed gebogen stond en haar handen vasthield, liet deze los en kustte haar.

Met een trots, maar zwak glimlachje keek Greet naar het vertrouwde gezicht van haar man, dat achterstevoren boven haar was.

"Een meisje," fluisterde hij.

Haar glimlach werd dieper.

Intussen was de dokter doorgestaan met zijn werk en tilde de pasgeborene op om het de Moeder te tonen. "Een pracht baby!" merkte hij op.

Op een elleboog leunend richtte Greet zich iets op. Trots en met een tegelijk ontluikende moederliefde keek zij naar haar eerste kindje.

Bert drukte haar hand. "Onze baby," zei hij. "Maartje! We noemen haar Maartje, zoals we hebben afgesproken.

De baker, die een paar huizen verder woonde en door Bert was gewaarschuwd voor hij de dokter haalde, hield zich bescheiden achter- af zolang de arts haar niet nodig had. Zij nam de baby van hem over en deed de zuigeling in een badje. Buiten haar Moeder was dit het eerste water waarmee de pasgeborene in aanraking kwam en meteen liet zij merken er een eigen willetje op na te houden. Met hevig gekrijs protesteerde zij. Even later, nadat de baby aan het water kreeg ze er vrede mee en ging het gekrijs over in een soppend geluid. Het prille Vrouw zijn kwam ook al tot uiting doordat zij zich zonder commentaar en naar het leek met enige voldoening in de kleertjes liet steken.

Toen de baker met de baby klaar was strekte Greet de handen uit en smeekte: "Geef mij haar even!"

Met een glimlach legde de vrouw de baby in Moeders armen. Een poosje liet zij de jonge Moeder haar eersteling vertroetelen, toen zei ze resoluut: "Zo! Nu gaat je kindje in de wieg. Het is nog te vermoeiend voor je."

Ondanks zij zich zwak voelde, gaf Greet het meisje met tegenzin terug, waarna ze uitgeput in de kussens terugviel.

Het jonge menskenkind werd in de wieg gelegd waar het hulpeloos knorrende geluidjes begon te maken.

kraamvisite

Direct nadat op Maartjes geboortedag de dokter was vertrokken, stapten de pas tot grootvader en grootmoeder gepromoveerde ouders van Greet de kraamkamer binnen.

Baker Mien, gewend om streng de touwtjes in handen te nemen, zodra de behandelende arts was vertrokken, liet de nieuwbakken grootouders een tijdje bij de kraamvrouw en hun pasgeboren kleinkind, waarna zij zonder pardon in een andere kamer werden geloodst.

Baker Mien had ervaring. Ze zei altijd tegen aanstaande kraamvrouwen: “Zorg dat je niet op zondag de baby krijgt, want dan is het leed niet te overzien.”

In de loop van de dag bleek de waarheid van deze woorden.

Bert, de trotse nieuwbakken vader, had al gauw het huis verlaten om de wereld, in plaats van kaartjes, het grote nieuws te vertellen. De mensen waren blij voor hem en Greet, maar ook omdat zij nu een reden hadden de sleur van de zondag te doorbreken en een doel waar zij zich konden verpozen. Het werd zo druk, dat baker Mien enkele malen haar stem moest verheffen om de mensen de kraamkamer uit te krijgen.

Intussen was Bert van zijn rondgang teruggekeerd. Hier en daar was de blijde mare vergezeld gegaan van een borrel. Vooral daar, waar de huisvrouw lelijk keek als er een fles op tafel kwam, nam de echtgenoot de gelegenheid te baat om zich een extra borrel te verschaffen door met Bert op de geboorte van zijn dochter te drinken. Bert was dan ook niet helemaal fris meer toen hij terug kwam.

De mannen waren bij elkaar gaan zitten. Na de traditiegetrouwe beschuit met muisjes kwam de fles aan de beurt.

De plaats waar Maartje ter wereld kwam was een gehucht. Een buurtschap, gelegen aan de rivier “de Kil.” Er woonde misschien driehonderd mensen die elkaar allemaal kenden. De meeste waren boerenarbeiders. Gijs, de onmiddellijke buurman van Bert en Greet, had het hoogste woord. Luidruchtig vertelde hij: “Mijn broer heeft er met één gewerkt, Teun heette hij, niet zo’n snuggere. Zijn vrouw moest bevallen van een tweeling maar dat wisten zij nog niet. De dokter zag dat er iets ongewoons aan de hand was en liet haar opnemen in het ziekenhuis. Teun in de wachtkamer maar wachten. Ik geloof dat hij niet eens wist waarop hij wachtte. Op een gegeven moment komt de zuster hem halen en brengt hem bij twee van die kleine wichtjes.

“Gô!” zei Teun verbaasd. “Ik wist niet dat ik mag kiezen!”

De mannen lachten bulderend

“Dat is nog niet alles.” Ging Gijs verder. “Een jaar later, Teun zat bij boer de Groot te schrepelen, komt zijn vrouw vertellen dat hij honderd gulden heeft geërfd. De man richt zich op, kijkt rond als een vorst, breekt zijn schrepel in tweeën en zegt: Nou werk ik nooit van mijn leven meer. Twee dagen later zat hij weer op de knietjes en kostte het hem een nieuwe schrepel.”

Het gelach klonk nog harder, wat baker Mien kwaad in de deuropening deed verschijnen.

“Als jullie zo’n herrie blijft schoppen, ga je er uit! Als je dat maar goed begrijpt!”

Even klonk het geluid gedempter. Geen drie minuten later deed een nieuw donderend gelach Mien opnieuw de kamer instuiven.

“Er uit! Vooruit! Allemaal er uit. Het is mooi weer, je pakt je stoel en ga buiten zitten!”

De mannen keken bedremmeld en sputterden wat tegen maar deden uiteindelijk toch wat de baker van hen verlangde.

Maartje geboortehuis stond onderaan de Wieldrechtse Zeedijk, langs de rivier “De Kil”. Het maakte deel uit van een klein rijtje huizen welke van elkaar gescheiden waren door langs de voet van de dijk lopende tuinen.

Aan het eind van iedere tuin stond een schuur. Het geheel werd van het achterland gescheiden door een sloot.

De overige huizen van de buurtschap stonden verderop, waren meer landinwaarts gebouwd en vormden twee kleine straten.

Aan de rivierkant van de dijk stonden enkele hoger gelegen percelen. De woonkamer hiervan lag ongeveer op gelijke hoogte met de kruin van de dijk.

Als het water langzaam omhoog kwam en hoger werd dan normaal, liepen de onderhuizen al gauw onder water.

De door baker Mien naar buiten gestuurde mannen stonden even onwennig.

Manus de kolensjouwer werd praktisch.

“Jongens!” zei hij. “Laten we een paar planken halen. Tussen twee stoelen een flinke plank. Anders komen we dadelijk toch plaatsen tekort.”

“Kunnen we beter kisten nemen in plaats van stoelen,” stelde Henk voor, die melkventer was en een paar huizen verderop woonde. Het was even een heen en weer geloof. Een moment later hadden ze een vierkant van zitplaatsen gecreëerd. Na weer gezeten te zijn was de draad van het gesprek er uit. Het werd een nuchter heen en weer praten. De opgebouwde gezellige sfeer van binnenkamers was verbroken totdat Manus zijn verhaal begon.

“Ik moest ergens bij een jong wijf vijf mud kolen afleveren. Een bovenwoning. Ik had me rot gesjouwd. Trap op trap af. Sta ik met mijn laatste zakje onderaan de trap, roept dat wijf ineens: “Kolenman kijk eens wat ik heb.”

Ik kijk van onder mijn zak kolen omhoog, staat zij boven aan de trap. Wijd-

beens! Haar rokken opgetrokken. Niks aan haar kont. Ik was even stom verbaasd, toen zei ik: “Wat jij daar hebt, heb ik zelf ook. Thuis! Alleen hoeft ik daarin geen vijf mud kolen te gooien eer ik het gebruiken mag.”

De harde lach van de mannen klonk door de hele buurtschap en trok anderen aan.

Het duurde niet lang of er waren zitplaatsen te kort. Bij deze mensen, praktisch als ze zijn, was dit geen bezwaar. Een kist, een blok hout, een omgekeerde emmer, zij wisten van een punt of een scherpe kant nog een zitplaats te maken. Nadat de mannen de kamer hadden ontruimd, was de vrijgekomen ruimte door de vrouwen ingenomen.

Mien waakte als een kloek, zodat de kraamvrouw en de baby niet door de drukte overweldigt zou worden. Een paar keer had de zij al gezegd: “Meid, hoe kan je in Godsnaam op zondag een kind krijgen. Ik heb je nog zo gewaarschuwd.

Maar Greet was sterk. En blij! Blij met haar kind en trots op de grote belangstelling die haar kind betrof. Dit alles deed goed. Waarschijnlijk zou ze zich anders gevoeld hebben als de op alle plekken tegelijk aanwezig lijkende baker de touwtjes niet zo strak had gehouden.

De gesprekken van de vrouwen waren wel anders dan die van de mannen.

Hoewel, als uit de tuin een bulderend gelach op klonk, ze nieuwsgierig luisterend het hoofd oprichtten om alsnog iets op te vangen van het onderwerp dat de lachlust zo opwekte.

Van lieverlee vonden enkele vrouwen dat zij lang genoeg in het kraamhuis hadden doorgebracht en zochten buiten een plaatsje bij de mannen. Dit had overigens wel tot gevolg dat de mannelijke gesprekken een andere wending kregen. De stemming leed er niet onder. Bert had lang genoeg gespaard voor deze dag en de nodige drank, sigaren en snoeperijen ingeslagen. Als er in deze buurt iets bijzonders gebeurde moest je altijd op een grote toeloop rekenen. Een eerste kind krijgen was toch wel iets bijzonders. Bij dergelijke gebeurtenissen kon je aan de hand van het aantal consumpties berekenen om het hoeveelste kind het ging. Meestal was het aantal consumpties omgekeerd evenredig met het aantal kinderen dat de familie al om tafel had zitten.

Ineens werd het de baker te gortig. Zij liep naar buiten, graaide de nog niet lege flessen bij elkaar en mopperde: “Zo, als je glaasje leeg is kun je ophoepelen. Ik veronderstel dat je hier bent gekomen om de ouders te feliciteren. Niet om je te bezatten! Is dat een herrie terwijl binnen een kraamvrouw en een pasgeboren kind ligt!”

Na deze woorden draaide zij zich resoluut om en ging, met de flessen in de armen, het huis in.

De aanwezigen keken elkaar verbaasd en overdonderd aan. Bert stond moeilijk op. “Ik haal wel een nieuwe fles.” hakkelde hij.

De rest bleef praten totdat zij merkten dat Bert hen in de steek liet. Hij keerde niet terug. Een kwartier later waren de meeste vertrokken en de drukte voorbij.

De gecreëerde zitplaatsen bleven staan als monument, opgericht ter ere van Maartjes geboortedag.

Druk en luidruchtig was de dag verlopen. Na afloop nestelde een weldoende stilte in en rond het huis.

Baker Mien liep bedrijvig, maar stil, het nodige te redderen. Greet lag vermoeid, maar gelukkig te soezen en de pasgeboren spruit eindigde haar eerste werelddag in slaap, waarbij zij nu en dan soppende geluidjes fabriceerde.

Tweede dag

In de kamer van de nu oude Maartje, deed de aansluitende schemering de contouren van het meubilair vervagen. Langzaam daalde de nacht en verhulde de lijdensweg van de vrouw, door haar in fluweel zacht duister met haar omgeving te doen vervloeien.

De kamer kreeg, als ieder vertrek waarin de nacht zich nestelt, een neutrale onpersoonlijkheid waarin geen leed of vreugde is te onderkennen. Het getik van de klok klonk vermoeid.

Ongemerkt kon de “Engel des Doods” zijn zwarte vleugels boven Maartje uitspreiden en haar observeren.

De dag maakte langzaam de vierentwintig uren vol. Twaalf getemperde slagen verwezen ook deze dag naar de historie.

Ene nieuwe dag brak aan. Met sneeuwbuien! Langzaam daalde de temperatuur waarbij de wind naar het noordoosten ruimde, wat strenge vorst deed verwachten. De gewoonte van Maartje 's morgens na het winkelen de gaskachel aan te steken, deed haar nu in een onverwarmd vertrek liggen. Noch bemerkte zij dit, hoewel haar lichaam langzaam verkilde. Gelukkig werd er bij de aangrenzende compartimenten wel gestookt. Als buiten de temperatuur niet al te hard daalde, zal het in de kamer wel boven nul blijven. Moet de vorst niet lang aanhouden.

De nacht verstrekt. De klok had de kleine uurtjes weggetikt. Op straat waren de eerste dagelijks weerkerende geluiden te horen. Het donkere nachtkleed werd verdrongen door een grijs grauwe dageraad waarin de sneeuwvlokken zich dartel en speels naar de aarde lieten glijden. De stad ontwaakte. De altijd blij en vrolijk aandoende sneeuwvlokken deden de mensen, het één meer dan de ander, vreugdevol omhoog kijken. De ongemakken ervan zich later pas realiserend. Maartje merkte niet dat de voetstappen, die, zoals gewoonlijk, in monotone sleur naar de lift repten, door de sneeuw gedempter klonken. Als altijd gingen ze aan haar deur voorbij. Even klonk een vrolijke heldere kinderstem tot in de huiskamer. Na het geklap van een deur en het wegstervend zoemende geluid van een

lift, daalde de stilte door het geluiddempende sneeuwkleed intenser dan gewoonlijk.

Plotseling klonk een zucht door de kamer, wat de kanarie verbaasd door de tralies van zijn kooitje naar het vrouwtje deed kijken.

De klok leek zich te verslikken en een tik over te slaan.

Maartje kwam een kort ogenblik bij bewustzijn om direct weer weg te zakken.

Zij raakte niet weer helemaal buiten kennis, maar haar geest liep niet meer synchroon met het heden. Viel terug naar haar prille jeugd.

Jeugdervaring

Zij was terug in haar jeugd. Drie jaar oud. Moeder Greet stond luiers te wassen voor Maartjes één jaar oude broertje waarmee het gezin was uitgebreid. Vader Bert was werken. Maartje speelde met de poppenwagen in de tuin. Ineens kwam buurvrouw “Van Dam” gejaagd de tuin in.

“Heb jij Johan soms gezien.” vroeg zij Greet.

Johan was het even oude buurjongetje van Maartje. Greet hield op met wassen en schudde ontkennend het hoofd. Met een om hulp vragende blik keek buurvrouw haar aan. Beide vrouwen hadden geen erg in Maartje, die ontdaan bleef staan toen zij de angstige blik in de ogen van vrouw Van Dam zag.

“Ik heb overal gekeken en zie hem nergens!”

Paniek klonk in haar stem. Greet droogde de handen aan haar schort. “Ik ga mee zoeken. Ben je de kant van het veer al op geweest?”

“Nog niet.”

“Gaan we daar eerst kijken. Kunnen we bij de mensen informeren. Beide vrouwen liepen de tuin uit. Maartje en het broertje bleven achter. De jongen lag rustig te slapen. Na de eerste schrik ging Maartje verder spelen. Gevaar liep zij niet. In tegenstelling tot de anderen had Bert hun tuin helemaal omheind. Vooral langs de sloot, die vrij diep was, had hij het extra sterk gemaakt. De spijlen van het hek dicht bij elkaar zodat Maartje het hoofd er niet tussen kon steken. Met haar ijle stemmetje vertelde zij haar pop, een clowntje, dat die stoute Johan weg-gelopen was. Zij duwde het wagentje naar de slootkant, stak het kopje van de pop tussen de spijlen door en zei: “Zie je nou waar die stoute Johan is? Vooruit zeg tegen hem dat hij naar huis gaat.”

Met een brede domme grijns wiebelde het clownskopje heen en weer en knikte tegen het water in de sloot, waaruit twee dode kinderoogen hem aanstaarde.

“Vooruit zegt het dan!” drong het kind aan. Zij bewoog het popje.

Het leek of deze ten afscheid een hand opstak.

Maartje legde de pop terug in het wagentje en keek opnieuw tussen de spijlen door. “Vooruit! Ga naar huis!”

Het lichaampje dreef langzaam verder. “Ik zeg het tegen je Moeder riep zij het gebrekkig na. Het meisje bleef tussen de spijlen doorgluren tot het jongetje uit haar gezichtsveld was gedreven.

Maartje stopte de pop in, terwijl mopperend op een van haar moeder afgeluisterde manier over die stoute Johan.

Een poosje later kwam Greet thuis. Zij durfde de kinderen niet langer alleen laten. Buurvrouw liep nog steeds te zoeken.

“Ik heb met Johan gepraat.” vertelde Maartje haar moeder. Verrast keek deze op. “Waar?” vroeg zij direct.

“Daar!” Maartje wees naar het hek bij de sloot. Verwondert en angstig keek Greet van Maartje naar de omheining. Langzaam liep zij naar de waterkant.

“Heb je hier met hem gepraat?”

“Ja! Clowntje ook.”

“Clowntje?”

“Ja, clowntje zei dat hij een stoute jongen was.”

“O.” Greet was over haar eerste schrik. “Waar ging hij heen?”

Het kind wees in de richting waarheen het lijkje was gedreven.

“Ik heb nog gezegd dat ik het zijn Moeder zal vertellen.”

Greet kende Maartjes fantasie en ging er niet verder op in.

“Ga maar lief spelen.” was haar antwoord, waarna zij vlug het eten ging verzorgen want Bert kon ieder ogenblik thuis komen. Zij moest haasten omdat ze veel tijd verspeeld had met zoeken, daardoor werden de woorden van Maartje naar de achtergrond gedrongen. Onbewust drukte het een stempel op haar gemoedsrust. Nadat Bert was thuis gekomen en allen rond tafel zaten, kwamen de woorden van Maartje bij Greet omhoog. Zij vertelde het verhaal aan haar man. Deze dacht even na, keerde zich tot Maartje en vroeg:

“Waar was Johan? Op het dak, in de tuin, in een boom of in het water?”

“In het water!” deed de kleine positief.

Bert en Greet voelden beiden een kilte opstijgen die hun bloed verstijfde. Hun wangen werden een paar tinten bleker. Roerloos zaten beiden met de vork in de hand naar Maartje te staren. Deze voelde instinctief het ongewone van de zaak en begon te huilen.

Plotseling sprong Bert overeind, zodat Greet en Maartje schrokken. Hij liep naar buiten en keek naar de walkant waar het water tegenaan staat en zag aan de natte strook dat het water de laatste uren was gezakt.

Hij vroeg aan Maartje, die samen met Greet naar buiten was gekomen: “Waar ging Johan heen?”

Zij wees dezelfde kant op als bij Greet.

Er kwam een ernstige trek om Bert's mond.

“De machinist van het watergemaal is aan het malen. Dan trekt het water die kant uit. Het kind zou best de waarheid kunnen zeggen.

De consequentie van deze woorden aanvoelend keken zij elkaar onthutst aan. Greet sloeg de handen voor het gezicht.

“Ik moet het hen gaan vertellen,” fluisterde Bert haast onhoorbaar. Het vooruitzicht deed zijn hart ineenkrimpen.

“Maar als het niet waar is?” stamelde Greet. “Het kan toch fantasie zijn?” Hoopvol keek Bert naar Maartje. “Nee, ik moet er over praten. Het kind is nog steeds niet gevonden.”

“Loop een eind langs de sloot en kijk of je iets ziet.”

Bert knikte. Het voorstel met beide handen aangrijpend zodat hij het gesprek met de burens kon uitstellen.

Het eten was vergeten. Hij pakte een plank, legde hem over de sloot en liep naar de overkant. Zoekend in het water ging hij richting stoomgemaal, waar rookwolken boven het dak uitwaaiden.

De machinist van het watergemaal controleerde de machines en voorzag hen, waar nodig, van vet en olie. De man wierp een blik door het raam en zag dat hij begon te winnen. Het water was bijna twintig centimeter gezakt. Tevens zag hij dat het rooster aan het vollopen was. Het vuil hoopte aardig op.

Hij daalde de ijzeren trap af naar het plankier, waar het rooster langs loopt. Door de trek van het water werd het slootvuil; kroos, water- planten en dergelijk tegen het rooster gezogen. Als hij dat niet schoon hield zou het verstopt raken. De pompen het water achter het rooster omlaag trekken en de buizen lucht gaan zuigen. Gevolg: Machines moeten gestopt!

De machinist pakte de viertand, een soort riek met een lange steel waarvan de tanden haaks zijn omgebogen, en begon het slootvuil op het plankier te trekken. Het was een half uur werk. Enige malen onderbroken voor machine controle.

Nadat het vuil van het plankier was weggereden, zodat dit weer begaanbaar was, liep de man langzaam de trap op en bleef op het overlooppje staan. In de verte zag hij een man langs de slootkant lopen, alsof hij iets zocht. Tevens bemerkte hij een soort pak dat kwam aandrijven. Het bevond zich meestal onder water. Een enkele keer kwam het boven. De scherpe blik van de machinist merkte het meteen op. Hij ergerde zich aan zulk vuil. Soms was het werk zwaar, vooral in de herfst als het kroos en waterplanten los kwam en hele dammen op het rooster afrolde. Dan kon hij met moeite een gat van één meter in het ijzeren hekwerk open houden. Tijd om de machines na te lopen en te oliën kon er eigenlijk niet af. Toch moest het gebeuren wilden ze niet in elkaar draaien.

Terug op het plankier, was het gat dicht en het water achter het rooster aan het zakken. Als razend werkte hij dan om het weer open te krijgen. Dat was hard en zwaar. Vooral 's nachts. Bij een miezerig lichtpitje, als je over de gladde troep liep te glijden en er geen tijd was het weg te kruien. Het hoopte onder je voeten op tot bijna een meter vuil.

Als het vroom was het evenmin een pretje. Het water aan de steel van de viertand leek ijswater. Zijn lichaam zweette van inspanning. De warmte van zijn handen vloeiende langs de half bevroren steel als water door een holle buis. Zijn vingers

stonden krom. Met moeite kreeg hij ze recht als hij even pauzeerde. Ja, het was dan bar en boos. Maar het was eerlijk natuurlijk slootvuil. Daarom had hij er geen hekel aan, ook al hield hij niet van die zware momenten.

Waar hij wel verschrikkelijk kwaad om werd, was de rotzooi die mensen moedwillig in de sloten gooiden. De meest uiteenlopende vieze troep, waarbij je soms de neus dicht moest knijpen, kon hij soms redderen. Daarom stond hij geërgerd naar het aandrijvende pak te kijken.

De man langs de sloot was intussen naderbij gekomen. De machinist herkende Bert Smit. Langzaam haalde deze de drijvende bundel in. De machinist bleef vanaf de overloop kijken.

Ter hoogte van het drijvende voorwerp, dat Bert niet zag omdat het weer onder water was verdwenen, stopte hij en keek het laatste stuk af tot aan het gemaal. Hij zag de man op het bordes en stak een hand op, welke groet meteen werd beantwoord.

Niet met zichzelf eens of hij tot het eind door zou lopen of teruggaan, bleef Bert weifelend staan. Op dat moment kwam het pak gedeeltelijk boven water.

De machinist schrok van de toestand die zich ineens van Bert meester maakte. Opgewonden zwaaide deze met de armen en wees naar het pak. De kreten die hij slaakte kon de machinist niet verstaan. De man kwam hard hollend op het gemaal af. In angstige spanning wachtte de man op de overloop, begrijpend dat er iets heel bijzonders aan de hand moet zijn. Hij durfde niet denken in de richting die zijn verstand hem opdroeg

Berts stem werd verstaanbaar.

“Een kind! Een kind!”

De kleur op de wangen van de machinist werd tinten bleker.

“Een kind! Een kind!”

Even stond de man als aan de grond genageld. Dan rende hij naar binnen en stopte de machines.

Het lichaampje werd met weinig moeite geborgen. Ze brachten het in de dienstwoning van de machinist, dat bij het gemaal stond. Bert rende, ondanks de angst voor het komende gesprek, zo hard mogelijk naar huis. Niet denken.

Alleen doen wat hij doen moest. Als hij ging denken durfde hij misschien niet, In de buurt van zijn huis werd de gang trager. Greet vroeg niets. Zij zag aan zijn gezicht wat er gepasseerd moet zijn. De tranen sprongen haar in de ogen. In een opwelling pakte zij Maartje en drukte haar dicht tegen zich aan. Bert bleef een kort ogenblik staan. Dan, met een nijdige ruk, draaide hij om. Zijn gezicht kreeg een bijna grimmige uitdrukking toen hij naar het huis van de burens stapte.
